

Riktlinjer för studie- och yrkesvägledningen och samverkan mellan skola och omvärld, Utbildningsförvaltningen Växjö kommun

Dokumenttyp: Styrande dokument	Dokumentnamn Riktlinjer för studie- och yrkesvägledningen och samverkan mellan skola och omvärld	Fastställd/Upprättad Beslut Förvaltningschef	Senast ändrad
Dokumentansvarig: Utbildnings- förvaltningen, LoA			Giltighetstid: 2018-06-14 – tillsvidare
Dokumentinformation: Regler för kommunala verksamheter			
-			

Inledning

Det pågår en ständig förändring av vårt samhälle och arbetsmarknaden har en hög utvecklingstakt. Utbudet av utbildningsvägar på alla nivåer ökar och förändras snabbare. Yrken tillkommer och försvinner, vilket gör att det blir allt svårare att veta vilken kunskap och kompetens som behövs i framtiden. I denna snabbt föränderliga värld ska Växjö barn och elever leva och verka i. OECD:s 21 Century Learning Skills¹ lyfter kritiskt tänkande och problemlösning, kreativitet och innovation, kommunikation och samarbete som förmågor barn och unga behöver utveckla för att möta ett föränderligt samhälle. Det ställer krav på att eleven förvärvar verktyg och kunskaper för att kunna göra väl underbyggda val när det gäller deras studie- och yrkesliv som inte begränsas av kön, social eller kulturell bakgrund.

Vägledning omfattar information, rådgivning, vägledning och karriärhantering och ska ses om en central del av det livslånga lärandet. Utbildningsförvaltningen ska bedriva en oberoende och opartisk studie- och yrkesvägledning som utgår från individens behov och förutsättningar. Utbildningsförvaltningen ska jobba för att motverka begränsningar i elevens studie- och yrkesval utifrån kön, social eller kulturell bakgrund.

Utbildningsförvaltningens verksamhetsidé är att barn och elever ska utvecklas från en nyfiken kreativ ettåring till kunnig engagerad 20-åring som är utrustad för ett vuxet liv, såväl i vidare studier, i yrkeslivet som i samhället i övrigt.

Syfte och mål

Riktlinjerna har tagits fram för att tydliggöra ansvaret för studie- och yrkesvägledningsarbetet. När studie- och yrkesvägledningen följer barn och elever på ett strukturerat och genomtänkt sätt ges bättre möjligheter till likvärdighet mellan olika enheter.

Syfte med studie- och yrkesvägledningen är att öka barnet och elevens självinsikt och förståelse för sin omgivning samt ge förutsättningar och kunskaper om hur de kan granska olika valmöjligheter så att de kan göra väl underbyggda val.

Målet med studie- och yrkesvägledningen är att barn och elever i våra verksamheter får det stöd och den stimulans som krävs. Detta för att de ska kunna utveckla sina förmågor så långt det är möjligt, så att deras kreativitet, engagemang, nyfikenhet förstärks och utvecklas. Att alla elever ska kunna granska olika valmöjligheter och ta ställning till framtidsfrågor är viktiga mål som rör hela skolans personal. Utbildningsförvaltningen ska arbeta medvetet och målinriktat med arbetslivsanknytning.

Barn och elever inom Utbildningsförvaltningen i Växjö kommun ska under sin skolgång

- få träning i självkännedom och stöd i att själva utforska, identifiera och formulera sina intressen, möjligheter och drömmar inför framtiden.
- få utrymme att utvecklas i en tillåtande miljö där personalen aktivt arbetar med att motverka negativa effekter av klassiska könsroller.
- ställas inför olika valsituationer, få välja aktivt och sedan få hjälp med att reflektera över konsekvenserna.

---

¹ <http://www.oecd.org/education/innovation-education/21stcenturylearningenvironments.htm>

- få sådana kunskaper i att söka och granska information att de självständigt kan hitta den information de behöver som handlar om deras karriär.
- få en introduktion i att kunna koppla skolämne till färdigheter som används inom arbetslivet.
- få kunskaper om olika yrken och branscher samt en introduktion till arbets-marknaden och olika utbildningsvägar.

Definition av studie- och yrkesvägledning

Studie- och yrkesvägledningen beskrivs enligt Skolverkets Allmänna råd ”Arbete med studie- och yrkesvägledning” i både vid och snäv bemärkelse². Vägledning i *vid bemärkelse* är all den verksamhet som bidrar till att ge elever kunskaper och färdigheter som underlag för att fatta beslut om framtida studie- och yrkesval. Det handlar till exempel om praktiska arbetslivs-erfarenheter, undervisning som rör arbetslivet, studiebesök, utbildningsinformation och aktiviteter för att utveckla elevens självkänedom.

Studie- och yrkesvägledning är hela skolans ansvar. I en vid definition innefattar studie- och yrkesvägledning all den verksamhet som skolan erbjuder eleverna som förberedelse för framtida val av utbildningsvägar och kunskaper om olika alternativ. All personal ska vara involverade i elevernas studie- och yrkesvägledning i vid bemärkelse och därmed bidra till att vidga elevens perspektiv samt öka elevens kompetens att möta framtiden utan att begränsas av tex kön, social eller kulturell bakgrund.

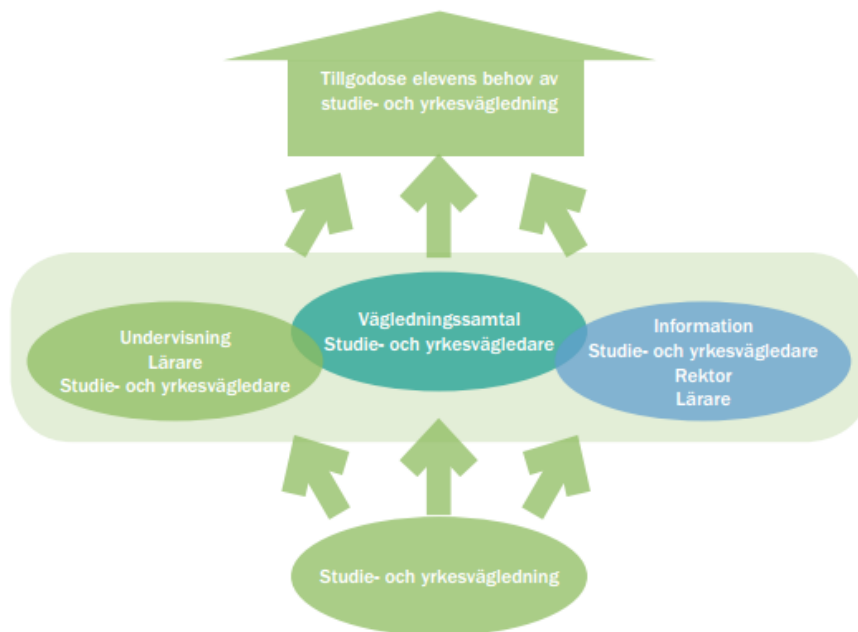
Studie- och yrkesvägledningen i *snäv bemärkelse* är den personliga vägledning som studie- och yrkesvägledaren ger i form av vägledningssamtal, individuellt och i grupp. Här ges den enskilde eleven möjlighet att reflektera över sig själv i relation till olika framtidsvägar. Denna typ av studie- och yrkesvägledning ska utgå från elevens förutsättningar och behov, och den ska anpassas till den enskilde eleven på sådant sätt att hänsyn tas till individuella förutsättningar och behov³.

---

² Skolverkets Allmänna råd med kommentarer, Arbete med studie- och yrkesvägledning 2013.

³ Skolverkets Allmänna råd med kommentarer, Arbete med studie- och yrkesvägledning sid 11.

Figuren nedan illustrerar uppbyggnaden av studie- och yrkesvägledningen.

Källa: Allmänna råden, Studie- och yrkesvägledning 2013.

Styrande dokument

Skollagen

I skollagen framgår att elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning⁴.

Prao, praktisk arbetslivsorientering, blir from höstterminen 2018 obligatorisk. I grundskolan ska prao omfatta minst tio dagar sammanlagt från och med årskurs 8. Kopplingen mellan skola och arbetsliv ska stärkas genom att huvudmän ansvarar för att anordna prao⁵.

Läroplaner

Läroplanerna understryker att all personal i skolan har ett ansvar för studie- och yrkesvägledningen. Rektorn har ett utpekat ansvar för att organisera studie- och yrkesvägledningen så att eleverna får information och vägledning inför sina framtida studie- och yrkesval⁶.

⁴ Skollagen 2010:800, 2 kap 29§.

⁵ Skollagen 2010:800, 10 kap 8a§, träder i kraft 2018-07-01

⁶ LGR11, GY11 samt läroplan för grundskolan och gymnasieskolan.

Organisation och Ansvar

Rektorer, lärare och studie- och yrkesvägledare har ett gemensamt ansvar för studie- och yrkesvägledningen, men delvis olika roller. För att studie- och yrkesvägledningen ska bli hela skolans ansvar krävs en tydlig roll- och ansvarsfördelning. Det är viktigt att det finns en övergripande planering för hur undervisning, information och vägledningssamtal kan bilda en helhet och en röd tråd ur ett 1–20 års perspektiv. Skolan behöver arbeta med studie- och yrkesvägledningen systematiskt och långsiktigt på både på grupp – och individnivå. Då ges eleverna rätt förutsättningar och möjligheter att utveckla de insikter, kunskaper och förmågor som behövs för att ta ställning och fatta beslut för sin framtid.

Att göra val inför framtiden en viktig process som pågår kontinuerligt, och i den har skolan fått ett omfattande mandat och ansvar att hjälpa eleverna.

Huvudman

Huvudmannen ska säkerställa att elevernas behov av studie- och yrkesvägledning tillgodoses. För att göra detta behöver huvudmannen regelbundet analysera behov, sätta upp mål och planera för studie- och yrkesvägledningen⁷. Huvudmannen har därför tagit fram ett förslag på insatser som ett stöd för rektorer i deras arbete med enhetens insatser inom studie- och yrkesvägledningen. Dokumentet är övergripande och ska ses som den minsta gemensamma nämnaren mellan utbildningsförvaltningens enheter (se en förenklad version i bilaga 1).

Rektor

Rektor ska tydliggöra hur ansvaret för studie- och yrkesvägledningen är fördelat mellan studie- och yrkesvägledaren, lärare och övrig personal samt formerna för samarbetet mellan dem. Rektor ska också se till att studie- och yrkesvägledningen sker kontinuerligt och integrerat i utbildningen under studietiden.

Rektor ansvarar för att det upprättas en verksamhetsplan där de studie- och yrkesvägledande insatserna ingår. I den beskrivs vilka olika insatser som sker på skolan så att informations- och vägledningsinsatser kopplas samman med undervisningen. Den ska också visa på ansvarsfördelningen mellan rektor, lärare och studie- och yrkesvägledare eller andra aktuella yrkesroller. Rektor ansvarar för att årligen följa upp och utvärdera insatserna.

Lärare

Lärare har ett ansvar att utifrån kursplanerna i sina ämnen arbeta med studie- och yrkesvägledning i sin undervisning. Att utveckla elevernas kunskaper om hur arbetslivet fungerar är också en del i lärarens uppdrag tillsammans med studie- och yrkesvägledaren. Läraren ska även medverka till att utveckla kontakter med andra aktörer exempelvis skolor, organisationer och företag. Läraren är med och utvecklar enhetens arbete kring de studie- och yrkesvägledande insatserna.

Studie- och yrkesvägledaren (SYV)

Studie- och yrkesvägledarens uppdrag är att bidra till att eleven gör väl underbyggda val avseende pågående och framtida studier och arbetsliv. SYV utgör ett stöd för övriga personalgruppers studie- och yrkesvägledande insatser. Genom att stödja, inspirera och sprida kunskap

---

⁷ Skolverkets Allmänna råd med kommentarer, Arbete med studie- och yrkesvägledning sid 15.

är SYV en viktig profession för att studie- och yrkesvägledningen ska bli en naturlig del i verksamheten. SYV deltar också, i nära samarbete med rektor och lärare/arbetslag, med att ta fram verksamhetsplanen för enhetens insatser.

SYV har en central roll när det gäller omvärldskontakter exempelvis med utbildningsanordnare, näringsliv och arbetsförmedling, men också när det gäller samverkan inom kommunen.

Övrig personal

All skolpersonal har ett ansvar för studie- och yrkesvägledningen. Tillsammans ska man stärka, systematisera och synliggöra det arbete som redan görs. Alla kan på olika sätt aktivt bidra i arbetet med den breda studie- och yrkesvägledningen. Det ger barn och elever utökade kunskaper och erfarenheter i valet av studier och yrkesliv.

Kommunala aktivitetsansvaret, KAA

Ungdomar som inte har påbörjat, som har avbrutit eller som inte har fullföljt sin gymnasieutbildning omfattas av det kommunala aktivitetsansvaret tills de fyller 20 år. Dessa ungdomar ska ha tillgång till en studie- och yrkesvägledare eller person med motsvarande kompetens. De ska erbjudas individuellt anpassade åtgärder som i första hand syftar till utbildning⁸.

Kompetens och kompetensutveckling

Rektor ansvarar för att fortlöpande kartlägga och analysera kompetensutvecklingsbehovet för personal som arbetar med studie- och yrkesvägledning. Personalen ska ha utrymme för kompetensutveckling och det ska finnas utrymme i vardagen för att hantera frågor kopplade till studie- och yrkesvägledning.

Studie- och yrkesvägledaren har ett ansvar att identifiera behov av relevant kompetensutveckling, samt att aktivt söka upp denna. Utbildningsförvaltningens studie- och yrkesvägledare ingår i ett professionsnätverk för att bland annat möjliggöra samverkan mellan olika skolformer, erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling.

Uppföljning och Utvärdering

Huvudmannen säkerställer att studie- och yrkesvägledningen inom utbildningsförvaltningens samtliga enheter lever upp till skollagens krav. Arbetet med studie- och yrkesvägledningen ska ingå i det systematiska kvalitetsarbetet och ska således planeras, följas upp, analyseras, dokumenteras och utvecklas så väl på varje enhet, område som på förvaltningsnivå.

Resultaten av utvärderingar och uppföljning är värdefulla beslutsunderlag för ansvariga chefer och nödvändiga för att kunna utveckla verksamheten i enlighet med nationella och lokala mål.

Rektors ansvar för utvärdering av verksamheten ska fokusera på uppföljning av enhetens insatser och en analys av måluppfyllelsen.

---

⁸ Skolverkets allmänna råd med kommentarer "Kommunens aktivitetsansvar för ungdomar" 2015.

Studie- och yrkesvägledning och samverkan skola och omvärld i Växjö kommun

Förskola

Enklare studiebesök sker varje år, viktigt är att barnens upplevelser innan och efter besöket bearbetas. Samtal under promenader om de arbetsplatser man ser och vad man kan arbeta med och vem som arbetar där. Roll- och yrkeslekar påbörjar ett normkritiskt tänkande. Grunden läggs här för det arbete som ska löpa som en röd tråd under barn och ungdomars hela skoltid.

Åk F-3

Eleverna genomför enklare studiebesök/arbetsplatsbesök i studie- och yrkesvägledande syfte där barnen/eleverna samlar synintryck och andra upplevelser för att arbeta med den i gruppen/klassen. Studiebesök sker varje år, viktigt är att elevernas upplevelser innan och efter besöket bearbetas i undervisningen. Roll- och yrkeslekar påbörjar ett normkritiskt tänkande.

Åk 4-6

Temaarbete med fokus på arbetsmarknadskunskap ska genomföras årligen. I arbetet ska elever utforska arbetsplatser/yrkesroller mer utförligt t.ex. arbetsgivare, vilka egenskaper som krävs i olika yrken och även arbeta utifrån genusperspektiv. Syftet är att eleven ska få insikt och förståelse gällande utbildningsmöjligheter, arbetsmarknad, karriärmöjligheter, arbetstider, löner, arbetsmiljö, socialt samspel mellan vuxna på en arbetsplats och förväntningar på den enskilde individen från arbetsgivaren.

Åk 7-9

Studiebesök, temaarbeten samt prao (åk 8 och 9) är obligatoriska inslag för samtliga elever inom förvaltningens enheter. Branschföreläsningar sker med kontinuitet under hela läsåret. Syftet är att eleven ska få insikt och förståelse gällande utbildningsmöjligheter, arbetsmarknad, karriärmöjligheter, arbetstider, löner, arbetsmiljö, socialt samspel mellan vuxna på en arbetsplats och förväntningar från arbetsgivare. Detta ska leda till att varje elev gör ett väl underbyggt val till gymnasiet.

Gymnasiets yrkesprogram

Samtliga yrkesprogram har minst 15 veckors APL (arbetsplatsförlagt lärande) där delar av kurser utförs på APL-platsen. Företagsdagar kan genomföras varje år på yrkesprogram då eleverna gör studiebesök på olika arbetsplatser. Syftet är att eleven ska få insikt och en förståelse om förväntningar gällande utbildningsmöjligheter, arbetsmarknad, karriärmöjligheter, arbetstider, löner, arbetsmiljö, socialt samspel mellan vuxna på en arbetsplats men även förväntningar från arbetsgivare. Detta ska leda till att varje elev gör ett väl underbyggt val gällande kommande yrke och studier.

Gymnasiets högskoleförberedande program

Inom de högskoleförberedande programmen sker arbetsmarknadskunskap generellt i karaktärsämnen, men det förekommer även i de gymnasiegemensamma ämnena. Samverkan med högskolor och universitet förekommer årligen. Företagsdagar kan genomföras varje år på högskoleförberedande program då eleverna gör studiebesök på olika arbetsplatser. Syftet är att eleven ska få insikt och en förståelse om förväntningar gällande utbildningsmöjligheter, arbetsmarknad, karriärmöjligheter, arbetstider, löner, arbetsmiljö, socialt samspel mellan vuxna på en arbetsplats men även förväntningar från arbetsgivare. Detta ska leda till att varje elev gör ett väl underbyggt val gällande kommande yrke och studier.

Introduktionsprogrammet

Det finns fem olika introduktionsprogram, preparandutbildning, programinriktat individuellt val, yrkesintroduktion, individuellt alternativ och språkintröduktion. Studie- och yrkesvägledning i dessa grupper utgår från varje elevs behov. Syftet är att eleven ska få insikt och en förståelse om förväntningar gällande utbildningsmöjligheter, arbetsmarknad, karriärmöjligheter, arbetstider, löner, arbetsmiljö, socialt samspel mellan vuxna på en arbetsplats men även förväntningar från arbetsgivare. Detta ska leda till att varje elev gör ett väl underbyggt val gällande kommande yrke och studier.

Särskolan/gymnasiesärskolan

Samma arbetssätt som ovanstående men mer individanpassat.